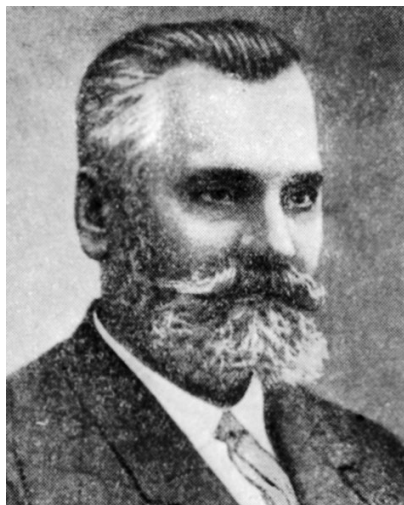

МИХАЛЬЧУК Кость (Костянтин Петрович; псевд. і крипт.: К. М., М., Мих. К., Х-л, Пивовар, Українець, Хохол; 21. 12. 1840(02. 01. 1841), с. Зозулинці Бердичів. пов. Київ. губ., нині Козятин. р-ну Вінн. обл. — 07(20). 04. 1914, Київ) — мовознавець, публіцист, громадський діяч. Дійсний член НТШ (1893), чл. УНТ (1907), Істор. товариства Нестора-літописця. Навч. у Житомир. чол. гімназії (1856–58), на істор.-філол. факультеті Університету св. Володимира у Києві (1859–61), де 1861 разом з В. Антоновичем і Т. Рильським заснував Укр. громаду («хлопомани»), перед польс. повстанням був змушений покинути навч. Працював у Бердичів. і Житомир. пов., був двічі заарешт. за агітац. діяльність серед селянства і зв'язки з польс. повстанцями. 1869–73 — бухгалтер цукроварні Товариства «Яхненко-Симеренко» в м-ку Городище (нині місто Черкас. обл.); 1873–1914 — гол. бухгалтер і зав. гол. контори Київ. пивовар. заводу. Водночас 1873–76 співпрацював із Пд.-Зх. відділом Рос. геогр. товариства; 1908–14 — відп. ред. «Записок Українського наукового товариства в Києві». М. — основоположник наук. укр. діалектології, порушував проблеми історії звук. розвитку української мови та укр. істор. морфології, а також заг. методології мовознавства. Вперше здійснив системат. опис укр. діалектів на основі факт. матеріалу, зібраного за єдиною програмою на великому обсязі укр. говірок; діалектне членування української мови, окреслив не лише межі поширення осн. 3-х наріч — пн., пд.-зх. і пд.-сх., але й менших одиниць діалект. поділу. Підготував першу карту укр. говорів, а також обґрунтував поділ їх на давні й новожитні, дав свою генет. інтерпретацію багатьох явищ сучас. говірок. Його наук. пр. «Нарѣчія, поднарѣчія и говоры Южной Росіи, въ связи съ нарѣчіями Галичины» // «Труды этно-

графическо-статистической экспедиции въ Юго-Западный край», С.-Петербургъ, 1872, т. 7 стала надій. фундаментом у розвитку укр. діалект. науки. Співавтор «Програми для збирання діалектних одмін української мови» (1909) і «Программы для собиранія особенностей малорусских говоров» (1910), у яких сформулював наук. засади обстеження укр. діалектів, що стали основою типол. їх вивчення. В «Открытомъ письме къ А. Н. Пыпину по поводу его статей въ “Вѣстнике Европы” о споре между южанами и северянами» (К., 1909) запропонував критерії розмежування структурно генет. мов і наріч; обґрунтував наддіалект. характер літ. мови, утверджував право української мови і культури на самост. вільний розвиток («Что такое малорусская (южнорусская) рѣчь?» // «Кіевская старина», 1899, т. 66). Брав участь у підготовці «Української граматики» Є. Тимченка (1907), «Словаря української мови» Б. Грінченка (1907–09; обидва — Київ). Від поч. 1860-х рр. друкував у період. вид., зокрема «Kurjer Wileński», «Gazeta polska», «Кіевскій телеграфъ», «Заря», «Труд», «Діло», «Правда», «Рада», публіцист. та наук.-популярні статті.

Основні праці

Статистика въ области діалектології // Київ. старина. 1893. Т. 41; Къ вопросу объ стверденіи слоговъ въ малорусскомъ. Казань, 1903; До правопису м'якої деклінації в українській мові // Зап. Укр. наук. товариства в Києві. Т. 1. К., 1908; До питання про українську літературну мову // Укр. діалектол. зб. К., 1929. Кн. 2; До праці В. Науменка «Обзор фонетических особенностей малорусской речи» // Там само.

Рекомендована література

1. Дорошенко Д. Згадки про К. Михальчука // ЛНВ. 1914. Т. 65, кн. 5;
2. Нікольський А. Михальчук як філолог // Там само. Кн. 4;
3. Ефремов С. Безприходный ученый (памяти К. П. Михальчука) // Киев. мысль. 1914. № 100;
4. Петлюра С. Памяти К. П. Михальчука // Укр. жизнь. 1914. № 5;
5. Грушевський М. Раз добром налите серце // Рада. 1914. № 80;
6. Жилко Ф. Костянтин Петрович Михальчук // УМШ. 1954. № 2;
7. Листування К. П. Михальчука з О. О. Шахматовим та П. К. Сімоні // Наук. зб. Музею укр. культури у Свиднику. Пряшев, 1985. № 12;

8. Железняк М. «Я піду туди, куди піде мій народ» // КС. [М. Г. Железняк](#)
1994. № 6.

Бібліографічний опис:

Михальчук Кость / М. Г. Железняк // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. — К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2018.
— Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-65004>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України
([докладніше](#)).